

Op-afstand reflectie door Aard Mulders, Ministerie van LNV

Aard Mulders was vanwege urgent overleg niet in staat om bij het seminar aanwezig te zijn, maar deelde per email wel wat algemene reflecties rondom agroforestry vanuit een ecoregeling/GLB perspectief.

12 September 2022

Het algemene uitgangspunt voor agrobosbouw in het Nationaal strategisch plan voor het gemeenschappelijk landbouwbeleid is dat er in definities rekening mee moet worden gehouden dat daarin agrobosbouwsystemen een plaats vinden, waarbij volgens de EU omschrijving bomen worden geteeld op percelen waarop landbouwactiviteiten worden uitgeoefend. Dit ter bescherming, herstel en verbetering van bosrijdommen, rekening houdend met de adaptatiebehoeften; investeringen om de instandhouding en de veerkracht van de bossen te waarborgen en te versterken en verlening van bosecosysteem- en klimaatdiensten, en maatregelen en investeringen ter ondersteuning van hernieuwbare energie en de bio-economie. Daarnaast speelt het duurzame gebruik van de grond te een belangrijke rol.

Doelen zijn er dus genoeg, alleen de duidelijkheid ontbreekt. In Nederland hebben we niet veel areaal meer met traditioneel agrobosbouw, zoals hoogstamboomgaarden, en in tegenstelling tot de meeste andere landen wordt in Nederland bosbouw maar in beperkte mate vanuit het GLB gesteund.

In Nederland ligt boslandbouw nu vaak op het scheidsvlak tussen natuur en landbouw. Echter, dat hoeft niet zo te zijn. Uiteindelijk gaat het over een vorm van landbouw waarbij bomen en struiken bewust worden geteeld tussen niet-houtige gewassen. Dit kan gras zijn voor begrazing, akkerbouwgewassen... De combinatie wordt ingezet om positieve interacties tussen gewassen, vee en de bomen en struiken te stimuleren, en om het verdienmodel van de boer te verbeteren. Dit laatste kan bijvoorbeeld door verbreding van het verdienmodel door opbrengsten van fruit- en notenbomen. Boslandbouw is in de praktijk, net als strokenteelt, een nieuw teeltsysteem op bedrijfs- en perceelsniveau. Dit betekent dat in de definities van het GLB ruimte behoort te zijn voor een verscheidenheid van invullingen, ten dele historische invullingen, voor een deel invullingen die een sterke opmars maken, zoals voedselbossen, maar ook invullingen die nog in de kinderschoenen staan.

Agroforestry is een paraplubegrip in ontwikkeling en kent verscheidene vormen. Om dit te illustreren heb ik hierboven al drie begrippen door elkaar heen heb gebruikt: agroforestry, agrobosbouw en boslandbouw. Het klinkt alsof het over hetzelfde gaat, al weet ik dat niet zeker. In het NSP komt agroforestry op verschillende plaatsen terug, zodat er ruimte is om het als landbouwgrond te zien, min of meer ongeacht de verschijningsvorm. Onder welke categorie het valt, heeft ook te maken met de definities van grasland, akkerland, permanente teelt en landschapselementen, en heeft een doorwerking aan waar het aan moet voldoen, bv qua bemesting.

Bij al deze vormen betreft het subsidiabele landbouwgrond. Daarnaast is in het NSP al aangegeven dat agroforestry in Nederland nog in de kinderschoenen staat, en tussentijds wordt geëvalueerd om te kijken of de beschrijving die nu is opgenomen in het Nationaal strategisch plan voldoende werkt, of dat er verder opgeschaald behoort te worden.

Daardoor is er ruimte voor nadere invulling. Het is denk ik aan de wetenschap en de sector om duidelijkheid te bewerkstelligen, over hoe de toekomst van agroforestry er in Nederland uit zou kunnen zien. Nu ziet het er van een afstand nog meer uit als een kans, maar is nog onduidelijk welke kant het uitgaat.